

สงครามการค้าจีน-สหรัฐฯ กับผลกระทบที่มีต่อเศรษฐกิจไทย

The Impact of the China-US Trade War on the Thai Economy

กฤตชัย ชุ่มแสง (Krittachai Chumsaeng)¹

วรัญญู เหง่าโพธิ์ (Waranyoo Ngaopho)²

มนัสนันท์ ชูตินันท์ (Manassanan Chutinan)³

¹ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนนครขอนแก่น

Specialized Senior Teacher, Nakorn Khon Kaen School

^{2,3} นักศึกษาศาสาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Student, Social Studies Department, Faculty of Education, Khon Kaen University

E-mail: krittachai@nkk.at.ch, waranyoo.n@kkumail.com, manassanan.c@kkumail.com

Received: 20 October 2025

Revised: 22 April 2026

Accepted: 8 May 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์บริบทเชิงนโยบายเศรษฐกิจและมาตรการสงครามการค้าระหว่างจีนและสหรัฐฯ ในช่วงปี 2018-2025 และ (2) ประเมินผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยในมิติการค้า การลงทุน และอุตสาหกรรม โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิที่เชื่อถือได้ และวิเคราะห์ผ่านกรอบช่องทางการส่งผ่านผลกระทบทางเศรษฐกิจ 3 ช่องทาง ได้แก่ ช่องทางการค้า การลงทุน และอุตสาหกรรมและการจ้างงาน จากการศึกษา พบว่า สงครามการค้าระหว่างจีนและสหรัฐฯ ได้เริ่มต้นในปี 2018 จากความไม่พอใจของสหรัฐฯ ต่อการขาดดุลการค้ากับจีน การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา และความกังวลต่อนโยบาย Made in China 2025 เนื่องจากทั้งสองประเทศมีขนาดเศรษฐกิจที่ใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 43 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ของโลก สงครามการค้าที่เกิดขึ้นจึงมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจทั่วโลก รวมถึงผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย ได้แก่ 1) ด้านการค้า สินค้าไทยมีการส่งออกที่ชะลอตัวลงจากสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน รวมถึงภาคการผลิตของต่างชาติชะลอการสั่งซื้อหรือนำเข้าสินค้าทุนจากไทย 2) ด้านการลงทุน จีนอาจมีการย้ายฐานการผลิตมาลงทุนในไทย ไทยมีการส่งออกสินค้าบางชนิด เพื่อทดแทนสินค้าจากจีนและสหรัฐฯ ที่มีภาชีนำเข้าต่อกันสูง และไทยอาจต้องเผชิญความเสี่ยงจากการฟู่ตลาดของจีนที่ส่งผลกระทบต่อผู้ผลิตคนไทย และ 3) ด้านอุตสาหกรรมและการจ้างงาน

อุตสาหกรรมบางส่วนได้รับประโยชน์จากการย้ายฐานผลิต แต่หลายอุตสาหกรรมได้รับผลกระทบจากภาษีนำเข้า ทำให้คำสั่งซื้อลดลง และต้นทุนผลิตเพิ่มขึ้น นำไปสู่การจ้างงานที่ลดลง โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมส่งออก ผลกระทบที่เกิดขึ้นนำมาซึ่งข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สำคัญ คือ ไทยควรเร่งใช้ประโยชน์จากการย้ายฐานการผลิต ควบคู่กับการเจรจาการค้าเพื่อกระจายตลาดส่งออก และเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน เพื่อรองรับความไม่แน่นอนจากสงครามการค้าในระยะยาว

คำสำคัญ: สงครามการค้าจีน-สหรัฐฯ, ผลกระทบ, เศรษฐกิจไทย, การลงทุน, การส่งออก

Abstract

This article aims to 1) analyze the economic policy context and trade war measures between China and the United States during 2018-2025, and 2) assess the impacts on the Thai economy in the dimensions of trade, investment, and industry, by using documentary research methods from reliable secondary sources and analyzing through a framework of three economic impact transmission channels: trade, investment, and industry and employment. The study found that the trade war between China and the United States began in 2018 due to U.S. dissatisfaction with the trade deficit with China, intellectual property violations, and concerns over the Made in China 2025 policy. Since both countries have large economies, accounting for 43 percent of the world's gross domestic product (GDP), the resulting trade war has had effects on the global economy, including impacts on the Thai economy, such as 1) in trade, Thai exports have slowed due to uncertainty, and foreign manufacturing sectors have delayed orders or imports of capital goods from Thailand. 2) In terms of investment, China may relocate production bases to invest in Thailand. Thailand exports some products to replace goods from China and the United States that face high import tariffs. Thailand may also face risks from China's market dumping that affects Thai producers. 3) In terms of industry and employment, certain industries benefit from the relocation of production bases, but many industries are impacted by import tariffs, leading to reduced orders and increased production costs, resulting in decreased employment, especially in export industries. The resulting impact brings important policy recommendations: Thailand should accelerate the utilization of production base relocation, alongside trade negotiations to diversify export markets and strengthen competitiveness, to cope with uncertainties from the trade war in the long term.

Keywords: The China–US Trade War, Impact, Thai Economy, Investment, Export

บทนำ

หลังจากสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา (หลังปี 1945) ความเป็นมหาอำนาจของโลกได้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น จากเดิมที่ประเทศมหาอำนาจเป็นประเทศในแถบยุโรป โดยเฉพาะสหราชอาณาจักรและฝรั่งเศส ก็ได้มีสหรัฐฯ ที่ก้าวขึ้นมาเป็นประเทศมหาอำนาจใหม่แทน จากการเป็นผู้ชี้ชะตาผลแพ้ชนะของสงครามโลกครั้งที่ 2 รวมถึงการพัฒนาบทบาททางเศรษฐกิจ จนมีปริมาณการส่งออกสินค้าที่เพิ่มขึ้นและมีสัดส่วนการส่งออกสูงสุดเป็นอันดับหนึ่งของโลก ณ ขณะนั้น ปัจจัยดังกล่าวได้ทำให้สหรัฐฯ กลายเป็นประเทศที่มีรายได้จากการค้ามากที่สุดในโลก รวมถึงเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐฯ ได้กลายเป็นสกุลเงินสำรองของโลก และเป็นสกุลเงินสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนและค้าขายสินค้าระหว่างประเทศมาจนถึงปัจจุบัน (สุขใจ ว่องไวศิริวัฒน์ และคณะ, 2563)

ในปัจจุบัน สหรัฐฯ เป็นประเทศการค้าที่ใหญ่ที่สุดในโลก การผลิตของสหรัฐฯ คิดเป็นหนึ่งในห้าของทั้งหมดทั่วโลก สหรัฐฯ มีตลาดภายในที่ใหญ่ที่สุดมูลค่า 4.2 ล้านล้านดอลลาร์ในปี 2018 จำนวน บริษัท 500 อันดับแรกของโลก มีสำนักงานใหญ่ในสหรัฐฯ จำนวนมากถึง 139 บริษัท และมีมหาเศรษฐีมากที่สุดในโลกโดยมีความมั่งคั่งรวม 5.7 ล้านล้านดอลลาร์ ธนาคารพาณิชย์ของสหรัฐมีสินทรัพย์ 22.9 ล้านล้านดอลลาร์ในเดือนธันวาคม 2022 สินทรัพย์ภายใต้การจัดการทั่วโลกของสหรัฐฯ มีมากกว่า 30 ล้านล้านดอลลาร์ในขณะเดียวกัน เมื่อนายเติ้ง เสี่ยวผิง ก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำของจีนในปี 1978 ได้ปฏิรูประบบเศรษฐกิจจีนให้เปิดเสรี ส่งผลให้จีนได้เข้ามามีบทบาทสำคัญมากขึ้นต่อเศรษฐกิจโลกในเวลาต่อมา โดยช่วงปี 2000 การส่งออกของจีนนั้นสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ประกอบกับข้อได้เปรียบในด้านต้นทุนการผลิตที่ต่ำโดยเฉพาะค่าแรง ทำให้การส่งออกขยายตัวเพิ่มขึ้น และกลายเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจที่เติบโตเร็วที่สุด มีจีดีพีตามมูลค่าตลาด (Nominal GDP) สูงเป็นอันดับสามของโลกที่ 4.4 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ อุตสาหกรรมขั้นปฐมภูมิ ทุติยภูมิ และตติยภูมิ¹ มีอัตราส่วนร้อยละ 11.3 48.6 และ 40.1 ตามลำดับ และหากวัดด้วยอำนาจการซื้อ จีนจึงมีเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับสองรองจากสหรัฐฯ เท่านั้น อีกทั้งยังมีมูลค่าทางการค้าสูงเป็นอันดับสามรองจากสหรัฐฯ และเยอรมนี ด้วยมูลค่าการค้าระหว่างประเทศ 2.56 ล้านล้านดอลลาร์ มูลค่าการส่งออก 1.43 ล้านล้านดอลลาร์ (อันดับสอง) และมูลค่าการนำเข้า 1.13 ล้านล้านดอลลาร์ (อันดับสาม) จีนมีมูลค่าเงินสำรองระหว่างประเทศมากที่สุดในโลก (มากกว่า 1.9 ล้านล้านดอลลาร์) และเป็นหนึ่งในประเทศยอดนิยมของการลงทุนจากต่างชาติ โดยสามารถดึงดูดเงินลงทุนมากกว่า 8 หมื่นล้านดอลลาร์ในปี 2007 จีนเป็นผู้ผลิตหมายเลข 1 ของโลกนับแต่ปี 2010 แซงหน้าสหรัฐฯ และประเทศจีนยังเป็นผู้ผลิตไฮเทคอันดับ 2 ของโลกนับ

¹ อุตสาหกรรมปฐมภูมิ หมายถึง การเกษตร ประมง ป่าไม้ และเหมืองแร่ อุตสาหกรรมทุติยภูมิ หมายถึง การผลิต การก่อสร้าง และอุตสาหกรรมแปรรูป ส่วนอุตสาหกรรมตติยภูมิ หมายถึง ภาคบริการ การค้าปลีก การท่องเที่ยว และการเงิน

แต่ปี 2012 จากข้อมูลของมูลนิธิวิทยาศาสตร์แห่งชาติสหรัฐฯ จีนยังเป็นตลาดค้าปลีกใหญ่สุดอันดับ 2 ของโลก รองจากสหรัฐฯ ประเทศ และยังเป็นผู้นำของโลกด้านอีคอมเมิร์ซ โดยคิดเป็นสัดส่วนตลาดร้อยละ 40 ของโลกในปี 2016 และกว่าร้อยละ 50 ในปี 2019 นอกจากนี้ จีนยังเป็นผู้นำด้านพาหนะไฟฟ้า การผลิตและการซื้อขายรถยนต์ไฟฟ้าแบบปลั๊กอิน (BEV และ PHEV)

การเติบโตของจีนที่เกิดขึ้นได้กระตุ้นให้สหรัฐฯ ที่ต้องการคงความเป็นประเทศมหาอำนาจ ได้เริ่มจุดชนวนทำสงครามการค้ากับจีนอย่างเปิดเผยในปี 2018 ผ่านการบังคับใช้กำแพงภาษีต่อสินค้าที่นำเข้าจากจีน ภายใต้การนำของประธานาธิบดีทรัมป์ ที่เริ่มหาเสียงด้วยแคมเปญ “America Great Again” ในการเลือกตั้งของสหรัฐฯ ในปี 2016 และได้ก้าวเข้ามาเป็นประธานาธิบดีสหรัฐฯ คนที่ 45 โดยวิธีการที่ทรัมป์ใช้เพื่อทำให้บรรลุ “America Great Again” คือ ลดการขาดดุลของสหรัฐฯ ซึ่ง 5 ประเทศที่เกินดุลการค้ากับสหรัฐฯ ได้แก่ จีน เม็กซิโก แคนาดา ญี่ปุ่น และเยอรมนี แต่ประเทศจีนเป็นประเทศที่เกินดุลการค้ากับสหรัฐฯ มากที่สุด ทำให้ต้องมุ่งทำสงครามการค้ากับจีน

สงครามการค้าระหว่างจีนและสหรัฐฯ ได้สร้างผลกระทบต่อเศรษฐกิจทั่วโลก เนื่องจากทั้งสองประเทศมีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดในโลก เศรษฐกิจของทั้งสองประเทศเมื่อรวมกันแล้วนั้นมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 43 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ของโลก (BBC NEWS, 2568a) โดยประเทศไทยถือเป็นหนึ่งประเทศที่ได้รับผลกระทบจากการที่จีนและสหรัฐฯ เป็นคู่ค้าสำคัญที่มีมูลค่าทางการค้าระหว่างกันอย่างมาก จะเห็นได้จากข้อมูลตลาดส่งออกที่สำคัญของไทยในปี 2018-2023 ซึ่งทั้งสองประเทศเป็นตลาดส่งออกมูลค่าสูงสุดของไทยใน 3 อันดับแรกมาอย่างต่อเนื่อง และในปี 2024 พบว่า สหรัฐฯ และจีน เป็นตลาดส่งออกสำคัญของไทยในอันดับ 1 และ 2 ตามลำดับ นอกจากนี้ ใน 2024 ประเทศที่ไทยนำเข้าสินค้ามูลค่ามากที่สุด คือ จีนและสหรัฐฯ ตามลำดับ ในขณะที่ประเทศที่ไทยได้มีการส่งออกสินค้ามากที่สุด คือ สหรัฐฯ และจีน ตามลำดับ (กระทรวงพาณิชย์, 2567)

จากที่กล่าวมา แม้จะมีการศึกษาที่วิเคราะห์ผลกระทบของสงครามการค้าจีน-สหรัฐฯ ต่อเศรษฐกิจโลกในภาพรวม แต่งานวิจัยส่วนใหญ่ยังขาดการวิเคราะห์เชิงลึกในบริบทของประเทศไทย โดยเฉพาะการพิจารณาผลกระทบแบบองค์รวมที่ครอบคลุมทั้งมิติการค้า การลงทุน และอุตสาหกรรมพร้อมกัน รวมทั้งยังไม่ได้ศึกษาพัฒนาการของสงครามการค้าในยุคทรัมป์ 2.0 (ปี 2025) อย่างเป็นระบบ บทความฉบับนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการดังกล่าวโดยวิเคราะห์ผ่านกรอบช่องทางการส่งผ่านผลกระทบทางเศรษฐกิจ (Economic Transmission Channels) 3 ช่องทาง ได้แก่ ช่องทางการค้า ช่องทางการลงทุน และช่องทางอุตสาหกรรมและการจ้างงาน

บทความฉบับนี้จึงได้ทำการศึกษาถึงการดำเนินนโยบายสงครามการค้าระหว่างจีนและสหรัฐฯ รวมถึงวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อเศรษฐกิจไทยในหลากหลายมิติ ได้แก่ การนำเข้าและส่งออก การลงทุนและการจ้างงาน เพื่อให้เข้าใจถึงผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย รวมทั้งเป็นแนวทางในเตรียมความพร้อมและปรับตัวของผู้ประกอบการไทย ตลอดจนใช้เป็นข้อมูลประกอบการคาดการณ์ภาวะเศรษฐกิจ

กฤตชัย ชุ่มแสง, วรณยู เหง่าโพธิ์, และมนัสนันท์ ชูตินันท์

โลกในอนาคต อันจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายและการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ของภาครัฐและภาคเอกชน ในการรับมือกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อเศรษฐกิจไทยในระยะยาว

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อวิเคราะห์บริบทเชิงนโยบายเศรษฐกิจและมาตรการสงครามการค้าระหว่างจีนและสหรัฐฯ ในช่วงปี 2018-2025

2. เพื่อประเมินผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยในมิติการค้า การลงทุน และอุตสาหกรรม โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิที่เชื่อถือได้ ทั้งจากองค์กรระหว่างประเทศ หน่วยงานภาครัฐ และสำนักข่าวที่ได้รับการยอมรับ

วิธีการวิจัย

บทความนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data Analysis) โดยรวบรวมข้อมูลจากแหล่งอ้างอิงที่น่าเชื่อถือ ได้แก่ รายงานขององค์กรระหว่างประเทศ (ธนาคารโลก กองทุนการเงินระหว่างประเทศ องค์การการค้าโลก) ข้อมูลสถิติจากหน่วยงานภาครัฐของไทย (กระทรวงพาณิชย์ ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า) และรายงานวิชาการที่ครอบคลุมช่วงเวลาปี 2018-2025

กรอบการวิเคราะห์ใช้แนวคิดช่องทางการส่งผ่านผลกระทบทางเศรษฐกิจ (Economic Transmission Channels) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ช่องทางหลัก ได้แก่ 1) ช่องทางการค้า (Trade Channel) วิเคราะห์ผ่านปริมาณการค้าโลก การเบี่ยงเบนทางการค้า (Trade Diversion) และผลกระทบจากห่วงโซ่อุปทานโลก (Global Supply Chain Effect) 2) ช่องทางการลงทุน (Investment Channel) วิเคราะห์การเคลื่อนย้ายเงินทุนและการย้ายฐานการผลิต และ 3) ช่องทางอุตสาหกรรมและการจ้างงาน (Industry and Employment Channel) วิเคราะห์ผลกระทบต่อดัชนีผลผลิตและการจ้างงานในภาคส่งออก แสดงเป็นตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายกีดกันทางการค้ากับ
ผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจของไทย

ระดับที่ 1 (ต้นเหตุ)	ระดับที่ 2 (ช่องทางส่งผ่าน)	ระดับที่ 3 (ผลลัพธ์)
มาตรการกีดกันทาง การค้าระหว่างจีนและสหรัฐฯ ได้แก่ การขึ้น ภาษีนำเข้า การคว่ำ บาดบริษัทเทคโนโลยี และการแยกห่วงโซ่ อุปทาน	ส่งผ่านผลกระทบต่อมายังประเทศ ไทย ผ่าน 3 ช่องทาง ได้แก่ 1) ช่องทางการค้าผ่าน การเปลี่ยนแปลงปริมาณการค้า โลกและผลทดแทนสินค้าจีน ในตลาดสหรัฐฯ 2) ช่องทางการลงทุนผ่าน การย้ายฐานการผลิตและ การเปลี่ยนเส้นทางการค้า และ 3) ช่องทางอุตสาหกรรมและ การจ้างงานผ่านการปรับ โครงสร้างต้นทุนการผลิตและ การเคลื่อนย้ายแรงงาน	ผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยทั้ง เชิงบวกและเชิงลบ ในมิติ GDP การส่งออกการลงทุนโดยตรง จากต่างประเทศและการจ้างงาน โดยผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจะแตกต่าง กันตามระดับ ความเชื่อมโยง ของแต่ละอุตสาหกรรมกับห่วงโซ่ อุปทานของจีนและสหรัฐฯ

ผลการศึกษา

1. บริบทและมาตรการสงครามการค้าจีน-สหรัฐฯ

1.1 นโยบายด้านเศรษฐกิจในช่วงสงครามการค้าของจีน-สหรัฐฯ

สงครามการค้าสหรัฐฯ-จีน เกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงต้นปี 2018 ในสมัยประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ จากความไม่พอใจของสหรัฐฯ ต่อจีน โดยมีสาเหตุมาจากการขาดดุลทางการค้ากับจีนจำนวนมาก รวมทั้งการละเมิดลิขสิทธิ์และทรัพย์สินทางปัญญาของสินค้าจีน และความกังวลต่อนโยบาย Made in China 2025 (กองวิจัยเศรษฐกิจอุตสาหกรรม, 2565) จากสาเหตุที่กล่าวมานั้น สามารถอธิบายถึงรายละเอียดเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับนโยบายทางด้านเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศได้ ดังนี้

สำหรับนโยบายของจีน คือ นโยบาย Made in China 2025 ได้เริ่มขึ้นในเดือน พ.ค. 2015 จากการที่รัฐบาลจีนได้ประกาศแผนยุทธศาสตร์ “Made in China 2025” (MiC 2025) ซึ่งเป็นแผนการพัฒนาจีนให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมชั้นนำของโลกที่ผลิตโดยเน้นคุณภาพที่อาจนำมาซึ่งการเปลี่ยนโฉมหน้าของการค้าการลงทุนและห่วงโซ่อุปทานภายในภูมิภาคได้แผนยุทธศาสตร์ดังกล่าว ได้เกิดขึ้นภายใต้ 10 อุตสาหกรรมแห่งอนาคต เป็นการพัฒนานวัตกรรมด้านอุตสาหกรรมการผลิต การประสานเทคโนโลยี

กฤตชัย ชุมแสง, วรณยู เหง่าโพธิ์, และมนัสนันท์ ชูตินันท์

สารสนเทศเข้ามา และสร้างความเชื่อมั่นให้กับสินค้าของจีนในตลาดต่างประเทศผ่านการพัฒนาสนับสนุนการจัดหาวัตถุดิบ หรือการผลิตสินค้าขึ้นกลางภายในประเทศจีนเอง

ในช่วงที่ผ่านมา อุตสาหกรรมการผลิตจีนเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ จากข้อจำกัดที่เพิ่มมากขึ้นในด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร อันเป็นผลจากการผลิตในภาคอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดมลภาวะเป็นพิษและการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง ปัญหาการควบคุมคุณภาพสินค้า ต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้นตามอัตราค่าแรงงานที่ปรับสูงขึ้น รวมทั้งภาวะการชะลอตัวของเศรษฐกิจและการส่งออก ในขณะเดียวกันจีนก็ต้องรับมือกับแรงกดดันจากการแข่งขันทั้งจากประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างเยอรมนี สหรัฐฯ และญี่ปุ่นที่เร่งดำเนินนโยบายส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมการผลิตอย่างต่อเนื่อง และจากประเทศกำลังพัฒนาอย่างอินเดียและบราซิลที่มีความได้เปรียบด้านต้นทุนการผลิตต่ำใกล้เคียงกับจีน จากปัจจัยข้างต้นทำให้ใช้เทคโนโลยีการผลิตขั้นสูงและเน้นคุณภาพ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของภาคการผลิตจีนให้สามารถแข่งขันในเวทีโลกได้ ซึ่งสามารถแบ่งช่วงเวลาการปฏิรูปด้านการผลิตและอุตสาหกรรมของประเทศออกเป็น 3 ระดับชั้น ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 (ปี 2016–2025) มุ่งเน้นการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการผลิตในภาคอุตสาหกรรมและยกระดับผลิตภาพแรงงาน รวมทั้งเพิ่มขีดความสามารถในการสร้างนวัตกรรมของภาคอุตสาหกรรมการผลิต โดยมีเป้าหมายเพิ่มผลิตภาพแรงงาน ลดต้นทุนการผลิต และลดอัตราการปล่อยของเสียร้อยละ 50 จากปัจจุบัน ทั้งนี้ ทางการจีนยังมีความพยายามสนับสนุนให้ผู้ประกอบการจีน สามารถริเริ่มการพัฒนาตราสินค้าผ่านการวิจัยและพัฒนาด้วยตนเอง จนก่อให้เกิดสินค้าหรือบริการที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในจีน หรือที่เรียกว่า Created in China¹ เป้าหมายในขั้นที่ 1 นี้ แบ่งออกเป็น 3 ช่วงย่อย ได้แก่ ช่วงปี 2016-2018 เป็นช่วงวางรากฐานการพัฒนาตราสินค้าและคุณภาพของสินค้าจีน ช่วงปี 2019-2021 เป็นช่วงที่เพิ่มสัดส่วนทางการตลาดของตราสินค้าจีนในประเทศ และช่วงปี 2022-2024 เป็นช่วงที่ขยายตลาดตราสินค้าของจีนให้เป็นที่รู้จักและยอมรับมากขึ้นในเวทีโลก

ขั้นที่ 2 (ปี 2026-2035) มุ่งเน้นการเพิ่มขีดความสามารถในการสร้างนวัตกรรมให้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

ขั้นที่ 3 (ปี 2036-2049) มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพความแข็งแกร่งของอุตสาหกรรมการผลิตจีนขึ้นสู่ระดับประเทศมหาอำนาจด้านการผลิตชั้นนำของโลกในปี 2049 ซึ่งเป็นปีเดียวกันกับการเฉลิมฉลองครบรอบ 100 ปีของการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน

สำหรับการผลักดันการลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิตภายในประเทศจีนได้ใช้มาตรการให้บริษัทต่างชาติที่เข้ามาลงทุนในประเทศต้องเข้าร่วมทุนกับบริษัทจีน และต้องถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับบริษัทร่วมทุน การดำเนินการในลักษณะดังกล่าวได้สร้างความกังวลให้กับทางสหรัฐฯ เป็นอย่างยิ่งจึงเป็นที่มาในการกีดกันสินค้าจากจีน

ในขณะที่จีนริเริ่มมาตรการสำคัญอย่าง “Made in China 2025” ตรงกับช่วงการหาเสียงของ โดนัลด์ ทรัมป์ ที่ได้มีการเสนอแคมเปญ “America Great Again” ในการเลือกตั้งของสหรัฐฯ ในปี 2016 และได้ก้าวเข้ามาเป็นประธานาธิบดีสหรัฐฯ คนที่ 45 ที่มาของชัยชนะของประธานาธิบดีโดนัลด์ทรัมป์นั้น มาจากนโยบายสำคัญ คือ “Make America Great Again” ที่มีมาตรการ ได้แก่ การประกาศกำแพงกัน ระหว่างสหรัฐฯ กับเม็กซิโก เพื่อลดปัญหาการลักลอบเข้าประเทศมาแย่งงานทำ และการสร้างกำแพงภาษี กันไม่ให้สินค้าราคาถูกจากจีนเข้ามาในสหรัฐฯ ในช่วงที่สถานการณ์ภายในสหรัฐฯ ประสบปัญหา การว่างงาน ระบบสาธารณสุขที่แย่ลง อาชญากรรมที่เพิ่มขึ้น ปัญหาการก่อการร้ายที่สร้างความวิตกกังวลต่อชาวอเมริกัน เมื่อนายโดนัลด์ ทรัมป์ได้เสนอแนวคิดในการจัดการการก่อการร้ายอย่าง เด็ดขาดด้วยการใช้กำลังทหาร พร้อมทั้งประกาศว่าจะไม่ให้ชาวมุสลิมเข้าประเทศ จึงทำให้นายโดนัลด์ ทรัมป์ได้รับความนิยมเป็นอย่างยิ่ง

ในวันที่ 31 มีนาคม 2017 ภายหลังที่นายโดนัลด์ ทรัมป์ ได้รับเลือกเป็นประธานาธิบดีคนที่ 45 ของสหรัฐฯ ได้เกิดการเรียกร้องให้มีการบังคับใช้ภาษีศุลกากรที่เข้มงวดยิ่งขึ้น ในกรณีต่อต้านการอุดหนุน และต่อต้านการทุ่มตลาด รวมถึงการตรวจสอบการขาดดุลการค้าของสหรัฐฯ และดำเนินนโยบายกีดกันทางการค้าในเวลาต่อมา อาทิ นโยบายการปรับขึ้นภาษีสินค้าของจีนและเม็กซิโกเป็นร้อยละ 45 และ 35 ตามลำดับ การถอนตัวจากความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก การปรับปรุงข้อตกลงการค้าเสรีอเมริกาเหนือ เพื่อให้เอื้อประโยชน์ต่อสหรัฐฯ มากขึ้น อีกทั้งแสดงจุดยืนในการปราบปรามและส่งกลับแรงงานผู้อพยพที่เข้ามาอยู่อย่างผิดกฎหมายด้วยมาตรการเด็ดขาด รวมถึงความเข้มงวดในการออกใบอนุญาตทำงานแก่แรงงานต่างด้าวยิ่งขึ้น รวมทั้งปฏิเสธผู้ลี้ภัยต่างชาติโดยเฉพาะชาวเม็กซิกัน ด้วยการสร้างกำแพงกันตามแนวพรมแดนระหว่างสหรัฐฯ กับเม็กซิโก โดยนายโดนัลด์ ทรัมป์ เชื่อว่านี่เป็นอีกสาเหตุหนึ่งของการก่ออาชญากรรมภายในประเทศ เช่นเดียวกับชาวมุสลิมที่ถูกปิดกั้นมากขึ้น เพื่อสร้างพลวัตทางเศรษฐกิจและการสร้างแรงงานใหม่ให้กับชาวอเมริกันกว่า 25 ล้านตำแหน่ง มาตรการกระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจเฉลี่ยร้อยละ 3.5 ต่อปีรวมถึง การลดภาษีทุกภาคส่วนโดยเฉพาะผู้ใช้แรงงานและชาวอเมริกันผู้มีรายได้ปานกลาง ส่วนนโยบายการค้าเน้นการปกป้องการค้าและลดการขาดดุลการค้า โดยประกาศถอนตัวจากความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (TPP) และมีแนวโน้มถอนตัวจากการข้อตกลงการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (NAFTA) หากไม่บรรลุผลการเจรจาในเงื่อนไขและผลประโยชน์กับ NAFTA

อย่างไรก็ตาม สงครามการค้าระหว่างสองประเทศได้คลี่คลายลง จากการที่ประธานาธิบดี โดนัลด์ ทรัมป์ และรองนายกรัฐมนตรีของจีน คือ หลิว เหอ ร่วมลงนามข้อตกลงการค้าเฟส 1 ในวันที่ 11 ตุลาคม 2019 หลังการเจรจาระดับสูงเป็นเวลา 2 วัน โดยเป็นการระงับภาษีที่วางแผนไว้ และคำมั่นสัญญาของจีนในการซื้อสินค้าทางการเกษตรเพิ่มเติม แต่มีรายละเอียดเพียงเล็กน้อย ต่อมาสหรัฐฯ ได้มีการเลือกตั้งประธานาธิบดีคนที่ 46 ซึ่งผลปรากฏว่าผู้ชนะ คือ นายโจ ไบเดน ที่มีนโยบายทางเศรษฐกิจ

กฤตชัย ชุมแสง, วรณยู เหง่าโพธิ์, และมนัสนันท์ ชูตินันท์

เน้นไปในทิศทางของการพึ่งอุตสาหกรรมในประเทศสร้างความร่วมมือกับพันธมิตรย้ายฐานการผลิตกลับเข้าประเทศ และกระจายเข้าประเทศพันธมิตร จนกระทั่งเมื่อนายโดนัลด์ ทรัมป์ ได้เป็นประธานาธิบดีอีกหนึ่งสมัยในปี 2024 นโยบายทางเศรษฐกิจที่เน้นพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศ และกีดกันคู่ค้าอย่างจีนจึงกลับมาอีกครั้ง ในขณะที่ทางจีนก็ได้ดำเนินมาตรการโต้ตอบเช่นเดียวกัน โดยสามารถสรุปมาตรการที่ทั้งสองประเทศกีดกันการค้าระหว่างกัน ตลอดระยะเวลาตั้งแต่ช่วงปี 2018 จนถึงปัจจุบัน ได้ดังตาราง

ตารางที่ 2 สรุปมาตรการที่สหรัฐฯ และจีนกีดกันการค้าระหว่างกัน ตั้งแต่ช่วงปี 2018 จนถึงปัจจุบัน

วัน/เดือน/ปี	มาตรการของสหรัฐฯ	มาตรการของจีน
22 มกราคม 2018	ทรัมป์กำหนดภาษีนำเข้าเครื่องซักผ้าและแผงโซลาร์เซลล์ทั้งหมด ไม่ใช่แค่จากจีนเท่านั้น	
8 มีนาคม 2018	ทรัมป์สั่งเก็บภาษีนำเข้าเหล็กร้อยละ 25 และภาษีนำเข้าอะลูมิเนียมร้อยละ 10 เปอร์เซนต์ จากซัพพลายเออร์ทั้งหมด ไม่ใช่แค่จีนเท่านั้น	
2 เมษายน 2018		จีนกำหนดภาษีสูงถึงร้อยละ 25 สำหรับสินค้าจากสหรัฐฯ 128 รายการ รวมถึงเครื่องบินและถั่วเหลือง
3 เมษายน 2018	ทรัมป์เปิดเผยแผนการจัดเก็บภาษีร้อยละ 25 สำหรับสินค้านำเข้าจากจีนมูลค่า ประมาณ 5 หมื่นล้านดอลลาร์	ในวันที่ 4 เมษายน 2561 จีนตอบโต้ด้วยแผนภาษีนำเข้าสินค้าจากสหรัฐฯ มูลค่าราว 50,000 ล้านดอลลาร์
6 กรกฎาคม 2018 (รอบที่ 1)	เก็บภาษีนำเข้าจากจีนร้อยละ 25 มูลค่า 34,000 ล้านดอลลาร์ จำนวน 818 รายการ เช่น ชิ้นส่วนอากาศยาน เครื่องจักร และ ชิ้นส่วน และชิ้นส่วนยานยนต์	เก็บภาษีนำเข้าจากสหรัฐฯ ร้อยละ 25 มูลค่า 34,000 ล้านดอลลาร์ จำนวน 545 รายการ เช่น ถั่วเหลือง ธัญพืช อาหารทะเล เนื้อหมู เนื้อวัว
23 สิงหาคม 2018 (รอบที่ 2)	เก็บภาษีนำเข้าจากจีนร้อยละ 25 มูลค่า 16,000 ล้านดอลลาร์ จำนวน 284	เก็บภาษีนำเข้าจากสหรัฐฯ ร้อยละ 25 มูลค่า 16,000 ล้านดอลลาร์ จำนวน 333

วัน/เดือน/ปี	มาตรการของสหรัฐฯ	มาตรการของจีน
	รายการ เช่น อุปกรณ์/สารกึ่งตัวนำ พลาสติก เหล็กโครงสร้างมอลเตอร์ไฟฟ้า เครื่อง ปริ้นเตอร์ และโทรทัศน์	รายการ เช่น ถ่านหิน น้ำมันดิบ อุปกรณ์ทางการแพทย์
24 กันยายน 2018 (รอบที่ 3)	เก็บภาษีนำเข้าจากจีนร้อยละ 10 มูลค่า 200,000 ล้านดอลลาร์ จำนวน 5,745 รายการ เช่น อุปกรณ์ โทรคมนาคม ชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ เพอร์นิเจอร์	เก็บภาษีนำเข้าจากสหรัฐฯ ร้อยละ 5-25 มูลค่า 60,000 ล้านดอลลาร์ จำนวน 5,207 รายการ ประกอบด้วย 1) ร้อยละ 25 เช่น ก๊าซธรรมชาติเหลว แร่ทองแดง ผลิตภัณฑ์ไม้สน 2) ร้อยละ 20 เช่น ชิ้นส่วนเครื่องจักร อุปกรณ์ทัศนศาสตร์ไม้เนื้อแข็งบางชนิด 3) ร้อยละ 10 เช่น ชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ อาหารปรุง แต่งเลเซอร์ 4) ร้อยละ 5 เช่น เยื่อไม้ อุปกรณ์ทางการแพทย์ หนังสือตัวดิบ
1 ธันวาคม 2018	สหรัฐฯ และจีนตกลงที่จะหยุดการขึ้นภาษีนำเข้าสินค้าใหม่เป็นเวลา 90 วัน ทรัมป์ตกลงที่จะเลื่อนการขึ้นภาษีสินค้าจีนมูลค่า 200,000 ล้านดอลลาร์ในวันที่ 1 มกราคม ทำเนียบขาวกล่าวว่าจีนจะซื้อสินค้าจากสหรัฐฯ	
30 เมษายน และ 1 พฤษภาคม 2019	ผู้เจรจาของสหรัฐฯ และจีนจัดการเจรจาการค้ากลางสัปดาห์ที่ปักกิ่ง และร่างข้อตกลงการค้าความยาว 150 หน้า	
16 พฤษภาคม 2019	สหรัฐฯ สั่งห้ามบริษัทโทรคมนาคมยักษ์ใหญ่ของจีน Huawei Technologies Co Ltd [HWT.UL] ซื้อชิ้นส่วนและส่วนประกอบจากบริษัทสหรัฐฯ	
18 มิถุนายน 2019	ทรัมป์และสี จิ้นผิงตกลงทางโทรศัพท์เพื่อฟื้นฟูการเจรจาการค้า	
29 มิถุนายน 2019	ในการประชุม G20 ที่โอซาก้า ทรัมป์ตกลงที่จะไม่มีภาษีศุลกากรใหม่ และผ่อนปรนข้อจำกัดต่อหัวเว่ย	สี จิ้นผิง ตกลงที่จะซื้อสินค้าเกษตรจากสหรัฐฯ ที่ไม่ได้ระบุรายละเอียด

กฤษฎี ชุมแสง, วรณยู เหง่าโพธิ์, และมนัสนันท์ ชุตินันท์

วัน/เดือน/ปี	มาตรการของสหรัฐฯ	มาตรการของจีน
1 สิงหาคม 2019	ทรัมป์ประกาศเก็บภาษีร้อยละ 10 จากสินค้านำเข้าจากจีนมูลค่า 3 แสนล้านดอลลาร์ หลังจากการเจรจาสองวันแต่ไม่มีความคืบหน้า	ในวันที่ 5 สิงหาคม 2019 จีนหยุดซื้อสินค้าเกษตรจากสหรัฐฯ และค่าเงินหยวนของจีนอ่อนค่าลงเกิน ระดับ 7 หยวนต่อดอลลาร์ ตลาดหุ้นร่วงลงอย่างหนัก
1 กันยายน 2019 (รอบที่ 4.1)	เก็บภาษีนำเข้าจากจีนร้อยละ 15 มูลค่า 1.2 แสนล้าน USD จำนวน 3,243 รายการ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ เครื่องพิมพ์ รองเท้ากีฬา เครื่องแต่งกาย	เก็บภาษีนำเข้าจากสหรัฐฯ ร้อยละ 5-10 จำนวน 1,717 รายการ เช่น สินค้าเกษตร เคมีภัณฑ์บางส่วน
20 กันยายน 2019	หลังจากการประชุมสองวันระหว่างผู้แทนสหรัฐฯ และจีน สหรัฐฯ ได้ออกคำสั่งยกเว้นภาษีนำเข้าสินค้าจีนประมาณ 400 รายการ	
11 ตุลาคม 2019	ผู้แทนสหรัฐฯ และจีน ร่วมลงนามข้อตกลงการค้าเฟส 1 เป็นการระงับภาษีที่วางแผนไว้และคำมั่นสัญญาของจีนในการซื้อสินค้าทางการเกษตรเพิ่มเติม	
15 ธันวาคม 2019 (รอบที่ 4.2)	เก็บภาษีนำเข้าจากจีนร้อยละ 10 มูลค่า 175,000 ล้าน USD จำนวน 556 รายการ เช่น สมาร์ทโฟน คอมพิวเตอร์พกพา เครื่องใช้ไฟฟ้า	เก็บภาษีนำเข้าจากสหรัฐฯ ร้อยละ 5-10 จำนวน 3,361 รายการ เช่น เคมีภัณฑ์ ไม้ หิน แก้ว
6 กรกฎาคม 2022	สิ้นสุดคำสั่งเก็บภาษีนำเข้าจากจีน (หากไม่มีการขยาย ระยะเวลา)	
1 กุมภาพันธ์ 2025	ประธานาธิบดีทรัมป์ลงนามในคำสั่งขึ้นภาษีสินค้าทั้งหมดจากจีน 10% และประกาศภาวะฉุกเฉินทางเศรษฐกิจระดับประเทศ โดยใช้พระราชบัญญัติอำนาจทางเศรษฐกิจฉุกเฉินระหว่างประเทศ (IEEPA) ซึ่งทำให้เขามีอำนาจแต่เพียงผู้เดียวในการจัดการสินค้านำเข้า	
4 กุมภาพันธ์ 2025	ทรัมป์เลื่อนการขึ้นภาษีให้แคนาดา และเม็กซิโก แต่ไม่ยกเว้นให้จีน	กระทรวงการคลังของจีนประกาศว่าจะ

วัน/เดือน/ปี	มาตรการของสหรัฐฯ	มาตรการของจีน
	ทำให้มาตรการภาษีนำเข้าต่อจีนมีผลบังคับใช้ในวันที่ 4 ก.พ.	เรียกเก็บภาษีร้อยละ 15 สำหรับถ่านหินและก๊าซธรรมชาติ LNG ของ สหรัฐฯ และร้อยละ 10 สำหรับ น้ำมันดิบ อุปกรณ์ทางการเกษตรและรถยนต์บางรุ่นจากสหรัฐฯ มีผล บังคับใช้ 10 ก.พ. นอกจากนี้กระทรวงพาณิชย์จีนและสำนักงานศุลกากรจีน ยังกำหนดมาตรการควบคุมการส่งออกทั้งสแตนเลส เหล็กกล้ารีดร้อน โมลิบดีนัม และสินค้าที่เกี่ยวข้องกับแร่หายาก ซึ่งเป็นแร่หายากที่สหรัฐฯ มีความต้องการค่อนข้างมาก
4 มีนาคม 2025	ทรัมป์ประกาศขึ้นภาษีนำเข้าสินค้าจากจีนอีกร้อยละ 10 รวมเป็นร้อยละ 20 โดยอ้างว่าจีนไม่ดำเนินการมากพอที่จะหยุดยั้งการไหลของเงินทุนเข้าสู่สหรัฐฯ	จีนได้กำหนดภาษีนำเข้าสินค้าเกษตรที่สำคัญของสหรัฐฯ สูงถึงร้อยละ 15 โดย จะมีผลบังคับใช้ในวันที่ 10 มี.ค ส่วนสินค้าที่อยู่ระหว่างการขนส่งจะได้รับยกเว้นภาษีจนถึงวันที่ 12 เม.ย. และยังสามารถขยายจำนวนบริษัทสหรัฐฯ ที่ต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัดการควบคุมการส่งออกและข้อจำกัดอื่น ๆ
2 เมษายน 2025	ประธานาธิบดีทรัมป์แถลง “วันปลดแอก” ประกาศกำหนดภาษีตอบโต้ (Reciprocal Tariff) ต่อ 185 ประเทศ/ดินแดนทั่วโลก โดยรายชื่อบนสุดของตารางที่เขาเข้ามาคือคือประเทศจีน ซึ่งจะโดนเรียกเก็บภาษีนำเข้าเพิ่มอีกร้อยละ 34 ทำให้รวมแล้วจีนจะโดนภาษี นำเข้าสูงถึงร้อยละ 54 มีผลวันที่ 9 เม.ย.	กระทรวงพาณิชย์จีนได้ออกเคลื่อนไหวเรียกร้องให้สหรัฐฯ “ยกเลิกมาตรการภาษีทันที” พร้อมกับเตือนว่ามาตรการดังกล่าวเป็นอันตรายต่อการพัฒนาเศรษฐกิจโลกและจะส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของสหรัฐฯ และห่วงโซ่อุปทานระหว่างประเทศ และจีนจะใช้มาตรการตอบโต้อย่างเด็ดขาดเพื่อปกป้องสิทธิและ ผลประโยชน์ของตนเอง
4 เมษายน 2025		จีนประกาศแผนการจัดเก็บภาษีนำเข้า

วัน/เดือน/ปี	มาตรการของสหรัฐฯ	มาตรการของจีน
		สินค้าทั้งหมดจากสหรัฐฯ ร้อยละ 34 ซึ่งเท่ากับอัตราภาษีตอบโต้ที่ทรัมป์เรียกเก็บจากสินค้าจีน โดยจะมีผลตั้งแต่วันที่ 10 เม.ย. และกระทรวงพาณิชย์จีนจะกำหนดมาตรการควบคุมการส่งออกแร่ธาตุหายากเพิ่มเติม ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่ใช้ในผลิตภัณฑ์ไฮเทค เช่นชิปคอมพิวเตอร์และแบตเตอรี่รถยนต์ไฟฟ้า นอกจากนี้รัฐบาลจีนยังเพิ่มบริษัทอเมริกัน 27 แห่งเข้าไปในรายชื่อบริษัทที่อยู่ภายใต้การคว่ำบาตรทางการค้าหรือการควบคุมการส่งออก
9 เมษายน 2025	สหรัฐฯ ขึ้นภาษีสินค้านำเข้าจากจีนเป็นร้อยละ 104	ขึ้นภาษีสินค้านำเข้าจากสหรัฐฯ เพิ่มเป็นร้อยละ 84
9 เมษายน 2025	สหรัฐฯ ขึ้นภาษีสินค้านำเข้าจากจีนเป็นร้อยละ 125	ยื่นหนังสือคัดค้านการขึ้นภาษีของสหรัฐฯ ต่อองค์การการค้าโลก (WTO)

ที่มาของตาราง: ผู้เขียนบทความ (อ้างอิงจาก กองวิจัยเศรษฐกิจอุตสาหกรรม, 2565; Reuters, 2020)

จากการศึกษาบริบทมาตรการการกีดกันการค้าระหว่างจีนและสหรัฐฯ สามารถสรุปได้ว่าสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีนเริ่มต้นในปี 2018 ภายใต้การบริหารของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ สืบเนื่องจากความไม่พอใจของสหรัฐฯ ต่อการขาดดุลการค้า การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา และความกังวลต่อนโยบาย Made in China 2025 ของจีน ซึ่งมุ่งพัฒนา 10 อุตสาหกรรมแห่งอนาคต โดยเน้นนวัตกรรม การพึ่งพาวัตถุดิบในประเทศ และการลดการพึ่งพาต่างประเทศจีนผลักดันให้เกิดการผลิตสินค้าที่มีเทคโนโลยีขั้นสูงและมีคุณภาพภายใต้แผน 3 ระยะ (2016-2049) เพื่อเป็นมหาอำนาจอุตสาหกรรมโลก ในขณะเดียวกัน สหรัฐฯ ภายใต้แคมเปญ Make America Great Again และนโยบาย America First ได้ดำเนินมาตรการกีดกันทางการค้า เช่น การขึ้นภาษีสินค้าจีนถึงร้อยละ 45 การถอนตัวจากข้อตกลงระหว่างประเทศ (เช่น TPP) และการควบคุมแรงงานต่างชาติ โดยมีเป้าหมายเพื่อปกป้องอุตสาหกรรมและแรงงานภายในประเทศ แม้ทั้งสองฝ่ายได้ลงนามข้อตกลงการค้าเฟส 1 ในปี 2019 เพื่อลดความตึงเครียด แต่สงครามการค้ายังดำเนินต่อเนื่อง ภายหลังจากการเลือกตั้งปี 2020 ประธานาธิบดีโจ ไบเดน เน้นสร้าง

ความร่วมมือกับพันธมิตรและส่งเสริมอุตสาหกรรมภายในประเทศ อย่างไรก็ตาม เมื่อทรมปีกลับมาดำรงตำแหน่งอีกครั้งในปี 2024 นโยบายกีดกันจีนได้กลับมาอีกครั้ง พร้อมกับการตอบโต้จากจีนอย่างต่อเนื่อง

1.2 สถานการณ์สงครามการค้าระหว่างจีนและสหรัฐฯ

สถานการณ์สงครามการค้าระหว่างจีนและสหรัฐฯ ในช่วงปี 2018-2023 จีนและสหรัฐฯ ได้ดำเนินมาตรการทางภาษีตอบโต้กันมาตั้งแต่ปี 2018 โดยสหรัฐฯ อ้างเหตุพฤติกรรมทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมในการใช้มาตรการขึ้นภาษีสินค้านำเข้าจากจีน (ภายใต้มาตรา 301 ของ Trade Act 1974) ครอบคลุมสินค้าทั้งสินค้าเทคโนโลยี ทรัพย์สินทางปัญญา สินค้าเกษตร ประมง และสินค้าอุปโภคบริโภค ซึ่งจีนได้ออกมาตรการตอบโต้สำหรับแต่ละกลุ่มสินค้าทันทีเป็นระยะ โดยทั้งสองประเทศมีการประกาศรายการสินค้าที่จะใช้มาตรการทางภาษีระหว่างกันตาม List 1-3 4A และ 4B โดย List 1-3 และ 4A หมายถึงรายการสินค้าที่ทั้งสองประเทศกำหนดให้มีการเก็บภาษีนำเข้าในแต่ละรอบ ซึ่งจัดกลุ่มสินค้าตามลำดับการประกาศและระดับภาษีที่แตกต่างกัน ส่วน List 4B คือ รายการสินค้าที่ทั้งสองฝ่ายตกลงเลื่อนการจัดเก็บภาษีออกไปอย่างไม่มีกำหนดภายหลังการลงนามข้อตกลงเฟส 1

ต่อมาสหรัฐฯ และจีนได้มีการลงนามข้อตกลงเศรษฐกิจการค้าระยะแรกในเดือนมกราคม 2020 ซึ่งนับเป็นสัญญาณบวกระหว่างสองประเทศในช่วงนั้น โดยข้อตกลงระยะแรกครอบคลุมประเด็นเศรษฐกิจการค้าที่สำคัญ 7 ด้าน ได้แก่ ทรัพย์สินทางปัญญา การถ่ายโอนเทคโนโลยี การค้าสินค้าเกษตรและอาหาร บริการทางการเงิน นโยบายด้านเศรษฐกิจมหภาคและอัตราแลกเปลี่ยน การขยายการค้า และการระงับข้อพิพาท โดยเฉพาะในด้านการขยายการค้า กำหนดเป้าหมายว่าในช่วง 2 ปี (ปี 2020-2021) จีนต้องนำเข้าสินค้าและบริการจากสหรัฐฯ เพิ่มขึ้น 2 แสนล้านเหรียญสหรัฐฯ จากมูลค่าการนำเข้าในปี 2017 ซึ่งอยู่ที่ 1.52 แสนล้านเหรียญสหรัฐฯ อย่างไรก็ตาม จีนไม่สามารถบรรลุเป้าหมายด้านการขยายการค้าตามข้อตกลงระยะแรก เนื่องจากเมื่อครบกำหนด 2 ปี จีนนำเข้าสินค้าและบริการจากสหรัฐฯ ได้เพียงร้อยละ 57 ของมูลค่าเป้าหมายเท่านั้น (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์, 2567)

ปัจจุบันทั้งสองประเทศยังคงใช้มาตรการทางภาษีระหว่างกัน โดยจีนเรียกเก็บภาษีกับสินค้านำเข้าจากสหรัฐฯ (List 1-3 และ 4A) ในอัตราร้อยละ 2.5-25 ครอบคลุมประมาณร้อยละ 58 ของมูลค่าการนำเข้าสินค้าสหรัฐฯ ของจีนทั้งหมด สหรัฐฯ เรียกเก็บภาษีนำเข้าสินค้าจากจีน (List 1-3 และ 4A) ในอัตราร้อยละ 7.5-25 ครอบคลุมประมาณร้อยละ 66 ของมูลค่าการนำเข้าสินค้าจีนของสหรัฐฯ ทั้งหมด ทั้งนี้ สหรัฐฯ และจีนเลื่อนการเก็บภาษีนำเข้าสินค้า List 4B ออกไปอย่างไม่มีกำหนด

สถานการณ์สงครามการค้ายังคงยืดเยื้อ ตลอดจนขยายวงกว้างไปยังด้านอื่น ๆ อาทิ ประเด็นค่าเงิน สิทธิมนุษยชน (ซินเจียงอุยกูร์) การเมืองการปกครอง (ฮ่องกง ไต้หวัน) ไปจนถึงสงครามเทคโนโลยี ซึ่งเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการเป็นมหาอำนาจของโลก ประกอบกับการเกิดวิกฤตโควิด-19 ที่ทำให้สหรัฐฯ และจีนตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างความมั่นคงและความยืดหยุ่นให้กับห่วงโซ่อุปทานของตนเอง ไม่ให้พึ่งพาอีกฝ่ายมากเกินไป นำไปสู่

กฤตชัย ชุมแสง, วรณยู เหง่าโพธิ์, และมนัสนันท์ ชูตินันท์

ความต้องการแยกห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมสำคัญ โดยในปี 2021 ประธานาธิบดีไบเดน ลงนามคำสั่งในการทบทวนห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมสำคัญ ได้แก่ เซมิคอนดักเตอร์ แบตเตอรี่ความจุพลังงานสูง (รวมถึงแบตเตอรี่สำหรับรถยนต์ไฟฟ้า) แร่สำคัญ (เช่น ธาตุหายาก ที่จำเป็นต้องใช้ในอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์และอุตสาหกรรมพลังงานสะอาด) ยาและสารออกฤทธิ์ทางเภสัชกรรม เพื่อประเมินศักยภาพและความเสี่ยง และพัฒนานโยบาย/ยุทธศาสตร์ เพื่อเร่งสร้างความมั่นคงลดการพึ่งพาจีน และหันมาร่วมมือกับพันธมิตร

ในปี 2022 สหรัฐฯ ได้ออกพระราชบัญญัติชิปและวิทยาศาสตร์งบประมาณราว 2.8 แสนล้านเหรียญสหรัฐ เพื่อส่งเสริมการเพิ่มการผลิตเซมิคอนดักเตอร์ภายในสหรัฐฯ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่ทั้งสหรัฐฯ และจีนให้ความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากเป็นเทคโนโลยีสำคัญของเศรษฐกิจยุคใหม่ที่เป็นองค์ประกอบในอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในชีวิตประจำวัน อาทิ ปัญญาประดิษฐ์ สมาร์ทโฟน คอมพิวเตอร์ ยานยนต์สมัยใหม่ และเครื่องใช้ไฟฟ้าต่าง ๆ รวมถึงเทคโนโลยีดังกล่าวมีนัยสำคัญในด้านความมั่นคงของประเทศอีกด้วย และสหรัฐฯ ได้ออกพระราชบัญญัติการลดเงินเฟ้อ งบประมาณราว 370 พันล้านเหรียญสหรัฐ โดยเป็นกฎหมายที่ช่วยประชาชนจัดการปัญหาเงินเฟ้อ ต้นทุนค่ารักษาพยาบาลและยา และประเด็นภาวะโลกร้อน สิ่งแวดล้อม การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการส่งเสริมการใช้รถยนต์ไฟฟ้า นอกจากนี้ สหรัฐฯ ยังมีความพยายามที่จะย้ายฐานการผลิตกลับสู่ประเทศตนเอง ย้ายฐานการผลิตเข้าใกล้ตลาด และย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศพันธมิตร โดยใช้เป็นแนวทางยกระดับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้ากับประเทศที่มีแนวคิดคล้ายคลึงกันสู่ความเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์

ต่อมาในช่วงเดือนพฤษภาคม ปี 2024 สหรัฐฯ ประกาศใช้มาตรการทางภาษี (ภายใต้มาตรา 301 ของ Trade Act 1974 โดยครอบคลุมสินค้ามูลค่า 1.8 หมื่นล้านเหรียญสหรัฐ) โดยมีรายละเอียดการขึ้นภาษีสินค้านำเข้าจากจีน ดังนี้

ส่วนประกอบของแบตเตอรี่	ร้อยละ 25	ในปี 2024
รถยนต์ไฟฟ้า (EV)	ร้อยละ 100	ในปี 2024
แบตเตอรี่ลิเทียมไอออนสำหรับรถยนต์ EV	ร้อยละ 25	ในปี 2024
แบตเตอรี่ลิเทียมไอออนสำหรับรถยนต์ที่ไม่ใช่รถยนต์ EV	ร้อยละ 25	ในปี 2026
กราไฟต์ธรรมชาติ	ร้อยละ 25	ในปี 2026
แร่ธาตุสำคัญ	ร้อยละ 25	ในปี 2024
แม่เหล็กถาวร	ร้อยละ 25	ในปี 2026
เซมิคอนดักเตอร์	ร้อยละ 50	ในปี 2025
เครนขนถ่ายตู้คอนเทนเนอร์หน้าท่า (Ship-to-Shore Crane)	ร้อยละ 25	ในปี 2024
โซลาร์เซลล์	ร้อยละ 50	ในปี 2024

เหล็กและอะลูมิเนียม	ร้อยละ 25	ในปี 2024
หน้ากาก	ร้อยละ 25	ในปี 2024
ถุงมือยางชนิดที่ใช้ทางการแพทย์	ร้อยละ 25	ในปี 2026
กระบอกฉีดยาและเข็มฉีดยา	ร้อยละ 50	ในปี 2024

จะเห็นได้ว่า สงครามการค้าของจีนและสหรัฐฯ ได้เริ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2018 จากการที่สหรัฐฯ เริ่มใช้มาตรการขึ้นภาษีสินค้านำเข้าจากจีนภายใต้มาตรา 301 ของ Trade Act 1974 โดยอ้างพฤติกรรมทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม ครอบคลุมสินค้าหลายกลุ่ม เช่น เทคโนโลยีเกษตรและสินค้าอุปโภคบริโภค ซึ่งจีนก็ตอบโต้ด้วยการเก็บภาษีนำเข้าสินค้าจากสหรัฐฯ เช่นกัน ในปี 2020 ทั้งสองประเทศลงนามในข้อตกลงเศรษฐกิจการค้าระยะแรกครอบคลุม 7 ด้านหลัก เช่น ทรัพย์สินทางปัญญา การค้าเกษตร และบริการทางการเงิน โดยจีนตกลงจะนำเข้าสินค้าจากสหรัฐฯ เพิ่มขึ้น 2 แสนล้านดอลลาร์ใน 2 ปี แต่สามารถทำได้เพียงร้อยละ 57 ของเป้าหมาย สถานการณ์ยังคงยืดเยื้อและขยายไปสู่ประเด็นอื่น เช่น สิทธิมนุษยชน เทคโนโลยี และความมั่นคง โดยเฉพาะการแย่งชิงห่วงโซ่อุปทานที่สำคัญ เช่น เซมิคอนดักเตอร์ แบตเตอรี่ และแร่หายาก สหรัฐฯ ออกมาตรการและกฎหมายสนับสนุนการผลิตในประเทศ เช่น CHIPS Act (2022) และ Inflation Reduction Act (2022)

2. ผลกระทบจากสงครามการค้าจีน-สหรัฐฯ

2.1 ผลกระทบต่อเศรษฐกิจทั่วโลก

สงครามการค้าจีน-สหรัฐฯ ได้สร้างผลกระทบในเชิงลบต่อเศรษฐกิจโลก จากราคาสินค้าอุปโภคบริโภคและต้นทุนในการผลิตที่ปรับตัวสูงขึ้น ตลอดจนการเพิ่มขึ้นของค่าครองชีพ ในขณะที่สหรัฐฯ เองก็ได้รับผลกระทบด้านต้นทุนในการผลิตจากห่วงโซ่อุปทานระหว่างสหรัฐฯ และจีนที่เชื่อมโยงกัน ในบางอุตสาหกรรมที่จีนเป็นผู้นำในห่วงโซ่อุปทานช่วงต้นน้ำ แม้สหรัฐฯ จะพยายามย้ายฐานการผลิตกลับประเทศ แต่การที่จีนมีข้อได้เปรียบด้านต้นทุนที่ถูกกว่า ทำให้สหรัฐฯ มีต้นทุนในการผลิตสินค้าสูงขึ้นและมีแนวโน้มส่งออกได้น้อยลงกว่าจีน นอกจากนี้ ผลลัพธ์ของสงครามทางการค้าที่ไม่สามารถคาดเดาได้ ยังเป็นปัจจัยหนึ่งที่ขัดขวางการเติบโตของเศรษฐกิจโลกในปี 2019 จะเห็นได้จากในช่วงที่สงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ และจีนที่เริ่มต้นในปี 2018 ได้ส่งผลกระทบทำให้ในปี 2019 เกิดการชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก โดยมี GDP ชะลอตัวเมื่อเทียบกับปีก่อนหน้าที่ร้อยละ 2.6 อีกทั้งทำให้มูลค่าการค้าโลกหดตัวที่ร้อยละ -2.4 การเติบโตของเศรษฐกิจ (GDP) โลก ปี 2019 ซึ่งเป็นปีที่เศรษฐกิจโลกส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบจากสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ และจีน ชะลอตัวที่ร้อยละ 2.6 จากระดับร้อยละ 3.4 และ 3.3 ในปี 2017 และปี 2018 มูลค่าการค้าโลก ปี 2019 หดตัวที่ร้อยละ 2.4 จากระดับร้อยละ 10.9 และ 10.2 ในปี 2017 และปี 2018 และหดตัวเพิ่มขึ้นที่ร้อยละ 7.5 ในปี 2020 ก่อนที่จะฟื้นตัวที่ร้อยละ 26.5 ในปี 2021 และชะลอตัวร้อยละ 13.3 ในปี 2022 (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์, 2567)

สำหรับการค้าและการลงทุนทั่วโลกนับได้ว่ามีบรรยากาศที่ตึงเครียด คงอยู่ภายใต้ความไม่แน่นอน ทำให้เกิดการชะลอตัวของการลงทุนทางธุรกิจ การหยุดชะงักในห่วงโซ่อุปทาน และการไม่เติบโตทางการผลิต การดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ จึงต้องมีการปรับเตรียมพร้อมต่อมาตรการของจีนและสหรัฐ โดยในประเทศที่พัฒนาแล้ว อาทิ สหภาพยุโรป สหราชอาณาจักร ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ได้ดำเนินนโยบายและมาตรการในแนวทางที่คล้ายคลึงกัน เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้กับอุตสาหกรรมสำคัญของประเทศ ส่วนในประเทศกำลังพัฒนาและตลาดเกิดใหม่ได้มีนโยบายดึงดูดการลงทุนเข้าสู่ประเทศ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจในระยะยาว ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากการย้ายฐานการผลิตที่เร่งตัวขึ้นในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์, 2567)

ในการค้าและการส่งออก การที่สหรัฐฯ ดำเนินนโยบายการค้าที่มุ่งปกป้องผลประโยชน์ทางการค้าของสหรัฐฯ เองมากขึ้น เพื่อฟื้นฟูภาคอุตสาหกรรมและส่งเสริมการจ้างงานภายในประเทศ โดยมาตรการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) มาตรการภาษีที่จัดเก็บกับสินค้านำเข้าจากหลายประเทศ อาทิ การเพิ่มอัตราภาษีการนำเข้าเหล็กและอลูมิเนียม 2) มาตรการภาษีที่จัดเก็บกับสินค้านำเข้าเฉพาะบางประเทศ อาทิ มาตรการจัดเก็บภาษีสินค้านำเข้าจากจีน ซึ่งครอบคลุมสินค้า 3,607 รายการ คิดเป็นมูลค่าราว 250,000 ล้านดอลลาร์ฯ และ 3) มาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภาษี อาทิ การคว่ำบาตรบริษัทเทคโนโลยีขนาดใหญ่ของจีนจากเหตุผลด้านความมั่นคง ได้ส่งผลกระทบต่อปริมาณการค้าโลกและการส่งออกสินค้าของหลายประเทศ ตลอดจนการผลิต การจ้างงาน รวมทั้งการลงทุนของภาคเอกชนในภาคอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2562) อย่างไรก็ตาม มาตรการต่าง ๆ ส่วนใหญ่นั้นมุ่งเน้นกีดกันสินค้าของจีนที่สหรัฐฯ ได้ขาดดุลการค้ามาอย่างยาวนาน โดยที่จีนก็ได้มีการกำหนดมาตรการกีดกันการค้าและขึ้นภาษีโต้ตอบ การที่ทั้งสองประเทศต่างกีดกันสินค้าของแต่ละฝ่าย ทำให้ต้องหันมาพึ่งพาสินค้าภายในประเทศ รวมทั้งคู่ค้าใหม่ ทำให้เกิดเป็นผลกระทบเชิงบวก จากความจำเป็นที่ต้องหาสินค้านำเข้าจากประเทศอื่นเพื่อทดแทน ถือเป็นการเพิ่มโอกาสในการค้าให้กับประเทศอื่น ๆ ให้มีบทบาทในห่วงโซ่การผลิตของทั้งสองประเทศ และยังลดผลกระทบที่เกิดจากการปรับขึ้นภาษีภายในห่วงโซ่การผลิตของทั้งสองประเทศให้น้อยลง แต่ถ้าจีนมีแนวโน้มที่จะใช้มาตรการควบคุมค่าเงินหยวนให้อ่อนค่าลงเพื่อตอบโต้สหรัฐฯ และสร้างความได้เปรียบในการส่งออกสินค้าไปยังสหรัฐฯ มาตรการดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่ออัตราดอกเบี้ย ตลาดเงินและตลาดหุ้นทั่วโลก ซึ่งไม่เป็นผลดีกับเศรษฐกิจโลก

ทางสำนักข่าว BBC NEWS ได้รายงานถึงผลที่เกิดขึ้นจากการที่สหรัฐฯ ได้มีมาตรการขึ้นภาษีนำเข้ากับจีน ในครั้งล่าสุดที่มีการเรียกภาษีนำเข้าสินค้าจากจีนมากถึงร้อยละ 104 โดยที่จีนไม่ได้มีท่าทีในการเจรจาตกลงใด ๆ จากท่าทีของทั้งสองประเทศได้ส่งผลให้ตลาดหุ้นทั่วโลกดิ่งลงอย่างหนักจากความกังวลถึงสถานการณ์ในอนาคตที่สหรัฐฯ อาจมีการขึ้นภาษีมากกว่าเดิมกับประเทศอื่น ๆ ด้วย

จนกระทั่งส่งผลกระทบต่อไปยังผลต่อการจ้างงาน เพราะหากสถานการณ์หุ้นยังคงตกต่ำอย่างต่อเนื่อง ก็อาจทำให้นักลงทุนขาดทุน บริษัทต่าง ๆ ที่ดำเนินกิจการ จำเป็นจะต้องหาแนวทางแก้ไขปัญหาค่าตอบแทนของหุ้นที่ตกต่ำ ซึ่งหนึ่งในนั้นคือการที่จะต้องลดการจ้างพนักงานลง หรือปลดพนักงานออก หมายความว่า อัตราการว่างงานจะเพิ่มสูงขึ้น (BBC NEWS, 2568b)

จากการวิเคราะห์ผลกระทบตลอดจนการคาดการณ์มาตรการที่เกิดขึ้นระหว่างจีน-สหรัฐฯ จึงสามารถจำแนกผลกระทบจากสงครามการค้าจีน-สหรัฐฯ ต่อเศรษฐกิจทั่วโลก ได้เป็น 1) ด้านการค้า จากการมีนโยบายขึ้นภาษีสินค้านำเข้าของสหรัฐฯ ต่อทุกประเทศในอัตราที่สูงขึ้น รวมถึงการที่จีนเพิ่มอัตราภาษีนำเข้าสินค้าจากสหรัฐฯ จะทำให้การกระจายสินค้าเกิดการเปลี่ยนแปลงหลายประเทศอาจต้องหาช่องทางใหม่เพื่อกระจายสินค้า 2) ด้านการลงทุน จากสถานการณ์ที่ตึงเครียดระหว่างสองประเทศ ทำให้สถานการณ์ตลาดหุ้นผันผวน และมีแนวโน้มเข้าสู่สภาวะถดถอย และ 3) ด้านอุตสาหกรรมและการจ้างงาน จากการที่สถานการณ์ตลาดหุ้นหรือการลงทุนตกต่ำ อาจนำไปสู่การใช้มาตรการลดค่าใช้จ่ายของบริษัทที่เป็นแหล่งลงทุน จนเกิดการลดการจ้างพนักงาน นำไปสู่อัตราการว่างงานที่สูงขึ้นในแต่ละประเทศ

2.2 ผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย

เศรษฐกิจของสหรัฐฯ และจีนมีขนาดเศรษฐกิจเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก หากเศรษฐกิจสหรัฐฯ และจีนเติบโตลดลงหรือชะลอตัว ย่อมจะส่งผลกระทบต่อการฟื้นตัวของเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ทั้งในภูมิภาคและระดับโลกที่มีสหรัฐฯ และจีนเป็นคู่ค้าหลัก ในส่วนของไทยมีการค้ากับสหรัฐฯ เป็นอันดับ 1 และจีนเป็นอันดับ 2 ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงนโยบายของสหรัฐฯ และจีน ย่อมส่งผลกระทบต่อไทยทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ และจีนที่เริ่มต้นในปี 2018 ได้ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยทำให้ในปี 2019 ที่มีค่า GDP ชะลอตัวเมื่อเทียบกับปีก่อนหน้าที่ร้อยละ 2.1 อีกทั้งทำให้มูลค่าการค้าของไทยหดตัวที่ร้อยละ -3.7 อีกทั้งมูลค่าการส่งออกของไทยหดตัวร้อยละ -2.6 เมื่อพิจารณาถึงผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยในมิติต่าง ๆ สามารถนำเสนอผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ดังนี้

1. ผลกระทบด้านการค้า

ในช่วงที่ผ่านมา มูลค่าการส่งออกสินค้าไทยมีแนวโน้มชะลอตัวต่อเนื่องหลังจากที่ขยายตัวสูงถึงร้อยละ 12.4 ในช่วงครึ่งปีแรกของปี 2018 โดยมูลค่าการส่งออกในไตรมาสที่ 1 ปี 2019 หดตัวร้อยละ 4.0 ซึ่งนับเป็นการหดตัวครั้งแรกในรอบ 11 ไตรมาสที่ผ่านมา จากผลกระทบของมาตรการกีดกันทางการค้าระหว่างสหรัฐฯ และจีน แม้สหรัฐฯ ไม่ได้ปรับขึ้นอัตราภาษีสินค้านำเข้าจากไทยโดยตรง แต่การส่งออกสินค้าไทยได้รับผลกระทบผ่าน 3 ช่องทางหลัก ได้แก่

1.1 ผลกระทบจากช่องทางการค้า (World Trade Volume Effect)

การปรับอัตราภาษีนำเข้าที่สูงขึ้นของสหรัฐฯ ได้ส่งผลให้ผู้บริโภคในสหรัฐฯ ได้รับผลกระทบจากการที่เข้าถึงสินค้าได้จำกัดทั้งในด้านปริมาณ คุณภาพ และประเภท เนื่องจากสินค้าหลาย

กฤตชัย ชุมแสง, วรณยู เหง่าโพธิ์, และมนัสนันท์ ชูตินันท์

อย่างกับผู้บริโภคต้องการซื้อสินค้าผลิตนอกสหรัฐฯ (Tang, 2022) จากการที่สินค้าจีนส่งออกไปยังสหรัฐฯ ลดลง จึงนำไปสู่การเบี่ยงเบนเส้นทางการค้าไปสู่ประเทศคู่ค้าอื่น ๆ ประเทศที่เพิ่มการส่งออกไปยังสหรัฐอเมริกามากที่สุด ได้แก่ เม็กซิโก ในภาคส่วนยานยนต์ คอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ สหภาพยุโรป จากภาคส่วนอุปกรณ์ขนส่งและเครื่องจักร รวมทั้งไต้หวันและเวียดนามในภาคส่วนอุปกรณ์ไฟฟ้าและเครื่องจักร ซาอุดีอาระเบียที่รวมถึงไทยเองต่างมีโอกาสมากขึ้นในการส่งออกสินค้าเข้าสู่สหรัฐฯ ทดแทนสินค้าที่ผู้บริโภคในสหรัฐฯ ต้องการ ในเดียวกัน การส่งออกไปยังจีนจะลดลง เนื่องจากจีนต้องการปัจจัยการผลิตขั้นกลางที่ใช้ในการส่งออกน้อยลง อีกทั้งการกระจายสินค้าของจีนจะถูกมุ่งความสนใจกับตลาดภายในประเทศมากขึ้น (Bekkers & Schroeter, 2020) สหรัฐฯ และจีนต่างมองหาสินค้าเพื่อทดแทนสินค้านำเข้าเดิมที่ได้รับผลกระทบ สำหรับประเทศไทยสามารถส่งออกสินค้าได้มากขึ้นในกลุ่มสินค้าทางการเกษตร เช่น การส่งออกสินค้าเกษตรไปยังจีนมากขึ้น เช่น กากเหลือจากการผลิตน้ำตาล ผลไม้สด และผลไม้แช่เย็นไทยประเภทฝรั่ง มะพร้าว ทุเรียน ลิ้นจี่ และมังคุด และการส่งออกสินค้าอิเล็กทรอนิกส์และผลิตภัณฑ์ไปยังสหรัฐฯ ทดแทนจีน (บริษัท ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน), 2568)

แม้เส้นทางการค้าในสหรัฐฯ จะเป็นโอกาสดีของเศรษฐกิจไทย แต่ผลกระทบจากมาตรการกีดกันทางการค้า ทำให้ปริมาณการค้าโลกและเศรษฐกิจประเทศคู่ค้าของไทยชะลอลง ซึ่งมูลค่าการส่งออกของไทยในไตรมาส 1 ปี 2019 หดตัวประมาณร้อยละ 2.9 สะท้อนให้เห็นว่า การลดความเชื่อมั่นและการขยายตัวของเศรษฐกิจโลก ภาคธุรกิจชะลอการผลิตและการลงทุนเพื่อรอประเมินความชัดเจนก่อนตัดสินใจซื้อภาคการผลิตต่อเนื่อง โดยเฉพาะหมวดคำสั่งซื้อสินค้าทุนล่วงหน้า การผลิตในประเทศอุตสาหกรรมหลักที่ขยายตัวชะลอลง ทำให้มูลค่าการส่งออกสินค้าขั้นกลางของกลุ่มประเทศในเอเชียเติบโตชะลอตาม นอกจากนี้ การแข่งขันทางการค้าในกลุ่มสินค้าเดียวกัน ได้แก่ ไต้หวันและเวียดนามที่เป็นคู่ค้าที่เพิ่มการส่งออกไปยังสหรัฐฯ มีส่วนทำให้วัฏจักรอิเล็กทรอนิกส์อยู่ในช่วงขาลงนานขึ้นและทำให้การส่งออกสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ของไทยฟื้นตัวได้ช้าลง

1.2 ผลกระทบจากห่วงโซ่อุปทานการผลิต (Supply Chain Effect)

ห่วงโซ่อุปทานการผลิตที่ประเทศไทยได้รับผลกระทบ (Onyusheva et al., 2020) ได้แก่

อุตสาหกรรมยางพารา: ได้รับผลกระทบในเชิงลบ เนื่องจากยางพาราที่ส่งออกของไทยมากกว่าครึ่งหนึ่งส่งไปยังประเทศจีนเพื่อนำไปผลิตสินค้าต่าง ๆ เช่น ยางรถยนต์ ถังมือยาง การลดลงของความต้องการจากจีน ทำให้ราคายางพาราลดลงถึง 20% ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2561 ส่งผลกระทบโดยตรง

ต่อรายได้ของเกษตรกรไทย

อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์: ผู้ส่งออกและผู้ผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์และอิเล็กทรอนิกส์ต้นน้ำของไทย เช่น วงจรรวม (IC) แผงวงจรพิมพ์ (PCB) และเซ็นเซอร์ อาจได้รับผลกระทบจากการที่ส่งออกลินค้าที่คิดเป็นลักษณะของสินค้าชั้นกลางไปยังประเทศจีนได้น้อยลง เนื่องจากจีนจะนำชิ้นส่วนที่ได้จากไทยมาประกอบในโทรศัพท์มือถือ ชิ้นส่วนรถยนต์ หรือรถยนต์ แล้วส่งออกไปยังสหรัฐฯ ได้ลดลง

อุตสาหกรรมยานยนต์: ความต้องการชิ้นส่วนรถยนต์และยานยนต์อาจลดลง เนื่องจากภาษีเหล็กและอลูมิเนียม ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์เหล่านั้น

มาตรการกีดกันทางการค้าได้ส่งผลกระทบต่อเนื่องไปยังการส่งออกของประเทศไทยในอุตสาหกรรมที่อยู่ในห่วงโซ่การผลิตของสหรัฐฯ และจีน เนื่องจากสินค้าที่ถูกเก็บภาษ้นำเข้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุตสาหกรรมที่มีความเชื่อมโยงกับหลายประเทศสูง อาทิ ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ ชิ้นส่วนรถยนต์ เครื่องจักรปิโตรเคมี และเคมีภัณฑ์ โดยนำเข้าสินค้าชั้นกลางและสินค้าทุนจากต่างประเทศสำหรับการผลิตเพื่อการส่งออก โดยผลกระทบจากห่วงโซ่อุปทานมีส่วนทำให้การส่งออกของไทยในไตรมาสที่ 1 ปี 2019 หดตัวประมาณร้อยละ 0.1

2. ผลกระทบต่อการลงทุน

สหรัฐฯ และจีน จะต้องปรับเปลี่ยนเส้นทางการค้าใหม่เพื่อเลี่ยงต้นทุนการผลิตและส่งออกที่สูงขึ้นจากภาษ้นำเข้าสินค้า ซึ่งถือเป็นโอกาสของไทยในการเป็นฐานการผลิตแห่งใหม่ เช่น อุตสาหกรรมยางล้อ อาจมีการย้ายฐานการผลิตจากจีนมายังไทย ซึ่งมีความพร้อมเป็นแหล่งผลิตยางพาราและอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ไทยอาจได้ประโยชน์จากการย้ายฐานการผลิตในบางรายการสินค้า (บริษัทธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน), 2568) โดยเฉพาะการย้ายฐานการผลิตจากจีน ที่ต้องการเลี่ยงผลกระทบไปยังประเทศอื่น โดยประเทศเหล่านั้นมีศักยภาพในการรองรับการลงทุน อาทิ เวียดนามและไทย ซึ่งอุตสาหกรรมการผลิตยางพารา ผลิตภัณฑ์จากยาง เครื่องใช้ไฟฟ้า ยานยนต์ ปิโตรเคมี และอิเล็กทรอนิกส์ของไทยยังมีความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก จึงมีโอกาที่ผู้ประกอบการจีนหรือชาติอื่น ๆ จะย้ายฐานการผลิตเข้ามาในไทยเพิ่มเติมในอนาคต ซึ่งในช่วงที่ผ่านมา มูลค่าเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ ในอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการลงทุนจากจีนปรับเพิ่มขึ้นต่อเนื่องตั้งแต่ช่วงไตรมาส 4 ของปี 2018 โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยาง โลหะ และเคมีภัณฑ์

แม้ว่าจะเป็นโอกาสดีของไทยที่จะเป็นฐานการผลิตใหม่ แต่หากพิจารณาในแง่ของการเปลี่ยนแปลงเส้นทางการส่งออกสินค้า พบว่า แนวโน้มเส้นทางการค้าของจีน มีแนวโน้มที่จะส่งออกลินค้ามายังกลุ่มประเทศอาเซียนแทนตลาดสหรัฐฯ เนื่องจากจีนสามารถส่งออกไปยังสหรัฐฯ ได้น้อยลง และจำเป็นต้องกระจายการส่งออกสินค้าไปยังประเทศอื่น และไทยจะเป็นเป้าหมายหลักในการส่งออกสินค้าจีน

กฤตชัย ชุมแสง, วรณยู เหง่าโพธิ์, และมนัสนันท์ ชูตินันท์

เหล่านี้ จากการที่จีนมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่าไทย การไหลเข้าของสินค้าส่งออกจากจีนอาจส่งผลกระทบต่อการลงทุนของผู้ประกอบการภายในประเทศไทยที่จะต้องเผชิญกับการแข่งขันที่สูงขึ้น รวมทั้งเสี่ยงต่อการถูกทุ่มตลาดและถูกแบ่งแย่งผลประโยชน์ประกอบการมหาศาล ภาครัฐบาลจึงควรเร่งเจรจาเพื่อสร้างโครงการขนาดใหญ่และดึงดูดการลงทุนจากนักลงทุนจากต่างชาติ นอกเหนือจากจีน โดยคาดการณ์ว่าผู้ประกอบการชาวจีนอาจย้ายฐานการผลิตมายังประเทศไทยเพื่อใช้เป็นฐานในการส่งออกไปยังสหรัฐอเมริกา ซึ่งอาจกลายเป็นปัญหาสำหรับประเทศไทยในระยะยาว (Onyusheva et al., 2020) เนื่องจากห่วงโซ่การผลิตของไทยเชื่อมโยงกับจีนในบางอุตสาหกรรม จึงอาจทำให้สหรัฐฯ เพิ่มการเก็บภาษีสินค้านำเข้าจากไทยโดยตรง ประกอบกับอาจใช้มาตรการตอบโต้การอุดหนุนสินค้าส่งออกที่ไทยเป็นฐานการผลิตให้กับจีน

3. ผลกระทบต่ออุตสาหกรรมและการจ้างงาน

3.1 ผลกระทบด้านอุตสาหกรรม

ประเทศไทยมีแนวโน้มได้ประโยชน์ในภาคอุตสาหกรรมบางส่วน จากการการย้ายฐานการผลิตของจากจีนและสหรัฐฯ ในอุตสาหกรรมที่ไทยมีขีดความสามารถ ได้แก่ อุตสาหกรรมการผลิตยางพารา ผลิตภัณฑ์จากยาง เครื่องใช้ไฟฟ้า ยานยนต์ ปิโตรเคมี และอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงการทดแทนสินค้านำเข้าของทั้งสองประเทศ เช่น สินค้าทางการเกษตร ยางพารา ดังที่ได้กล่าวไว้ในผลกระทบด้านค้าและด้านการลงทุน แม้ว่าหลายอุตสาหกรรมจะได้รับประโยชน์ แต่การที่สหรัฐฯ เก็บภาษีนำเข้าสินค้าจากทุกประเทศรวมถึงไทย และจีนตอบโต้สหรัฐฯ ด้วยภาษีนำเข้าเช่นกัน ทำให้หลายอุตสาหกรรมที่ไทยมีบทบาทเป็นผู้ผลิตชั้นกลางของจีนได้รับผลกระทบในลักษณะของการลดคำสั่งซื้อ ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการไทยที่ไม่สามารถแข่งขันด้านราคาในตลาดโลกได้

เมื่อพิจารณาถึงแนวโน้มการเติบโตของอุตสาหกรรมภายในประเทศ ดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรมของไทยหดตัวลง เมื่อเทียบกับช่วงก่อนมีการเก็บภาษีสินค้านำเข้าระหว่างกันของสหรัฐฯ และจีนที่ในปี 2017 ดัชนีผลผลิตขยายตัวร้อยละ 3.7 แต่ภายหลังการบังคับใช้การเก็บภาษีนำเข้าในปี 2018 พบว่า ในปี 2019-2020 ดัชนีผลผลิตหดตัวร้อยละ 3.5 และร้อยละ 9.5 ตามลำดับ ส่วนมูลค่าการส่งออกสุทธิไปยังสหรัฐฯ ลดลงคิดเป็นร้อยละ 27.4 หรือมีการสูญมูลค่าไปเป็นจำนวน 316.5 ล้านดอลลาร์ฯ ประเภทสินค้าที่ผู้ส่งออกของไทยกลุ่มที่ได้รับผลกระทบเป็นสินค้าประเภทแผงโซลาร์เซลล์และเครื่องซักผ้า รวมถึงสินค้าประเภทเหล็กและอลูมิเนียม เนื่องจากเป็นสินค้าชั้นกลางที่มีความเชื่อมโยงกันกับสินค้าที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานของจีน ในส่วนอุตสาหกรรมอื่น ๆ ได้รับผลกระทบ ประกอบด้วย

อุตสาหกรรมภาคยานยนต์ จากการที่จีนส่วนยานยนต์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่อุปทานของจีน ทำให้คาดว่าคำสั่งซื้อชิ้นส่วนยานยนต์ใหม่จะมีปริมาณที่ลดลง เนื่องจากวัตถุดิบที่ใช้ผลิตชิ้นส่วนเหล่านี้มาจากเหล็กและอลูมิเนียม

อุตสาหกรรมชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์และวงจรไฟฟ้า อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์จำนวนมากมีความจำเป็นต้องประกอบในประเทศจีนก่อนที่จะสามารถส่งออกไปยังสหรัฐฯ ได้ซึ่งกำแพงภาษีอันเกิดจากสงครามการค้าระหว่างสองประเทศนั้น จะส่งผลต่อความต้องการของชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์จากประเทศไทยลดลง เป็นผลให้มูลค่าการส่งออกของไทยไปยังประเทศจีนในอุตสาหกรรมนี้มี สัดส่วนที่ลดลงร้อยละ 9.8 ในปี 2018

อุตสาหกรรมเครื่องจักร ผู้ผลิตทั้งในสหรัฐฯ และจีนต่างกำลังสรรหาแหล่งวัตถุดิบใหม่เพื่อหลีกเลี่ยงภาษีทำให้อุตสาหกรรมเครื่องจักรของไทยได้รับประโยชน์ โดยคิดเป็นสัดส่วนมูลค่าการส่งออกไปยังสหรัฐฯ และจีนในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 19.16 และร้อยละ 9.44 ในปี 2018 ตามลำดับ

อุตสาหกรรมเหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์จากเหล็ก แม้ว่าสหรัฐฯ จะกำหนดอัตราภาษีนำเข้าเหล็กจากทุกประเทศ แต่อุตสาหกรรมนี้ในไทยยังคงเติบโตมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.55 ในปี 2018 เนื่องจากราคาเหล็กกล้าในตลาดโลกอยู่ในระดับสูงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้บริษัทต่าง ๆ ยังสามารถทนอยู่กับการแข่งขันของอุตสาหกรรมได้

ภาคเกษตรกรรม ในปี 2018 มูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรกรรมของไทยลดลงร้อยละ 1.53 เนื่องจากการส่งออกยางได้รับผลกระทบโดยตรงจากอัตราภาษี หากไม่รวมการส่งออกประเภทยางแล้วมูลค่าการส่งออกของไทยในอุตสาหกรรมนี้ จะเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 9.81 เนื่องจากประเทศไทยสามารถส่งออกสินค้าเกษตรไปทดแทนสินค้าในประเทศสหรัฐฯ และจีน

3.2 ผลกระทบด้านการจ้างงาน

ในส่วนของการจ้างงาน การส่งออกที่ลดลงในอุตสาหกรรมของกลุ่มสินค้าที่ถูกกำหนดกำแพงภาษีต่อกันย่อมส่งผลกระทบเชิงลบ เช่น จีนนำเข้าปิโตรเลียมจากประเทศในตะวันออกกลาง นำมาผลิตผลิตภัณฑ์พลาสติกและส่งออก หากจีนตัดสินใจเพิ่มภาษีนำเข้าน้ำมัน ราคาน้ำมันในประเทศจะสูงขึ้น ต้นทุนการผลิตผลิตภัณฑ์พลาสติกก็จะสูงขึ้น นำไปสู่การลดการจ้างแรงงานเพื่อรักษากิจการ การกำหนดภาษีที่สูงขึ้นจะนำมาซึ่งต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น สงครามทางการค้าจึงได้ส่งผลให้เกิดการสูญเสียงานในอุตสาหกรรมส่งออก และต้นทุนในการผลิตสูงจะส่งผลต่อการจ้างงานที่อาจลดลง เพื่อลดต้นทุนและรักษาไว้ซึ่งผลกำไร (Tang, 2022)

แม้ว่าประเทศไทยมีแนวโน้มได้ประโยชน์บางส่วนจากการย้ายฐานการผลิตออกจากจีนและสหรัฐฯ ซึ่งอาจนำมาสู่การจ้างงานมากขึ้น แต่จากความกังวลในมาตรการการขึ้นภาษี ความขัดแย้งทางการค้าของทั้งสองประเทศ และปัจจัยอื่น ๆ เช่น โรคระบาด ภาวะสงคราม อาจนำไปสู่การปรับลดการผลิตและการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมในลักษณะเดียวกัน คือ การลดค่าจ้างแรงงาน หรือลดอัตราการทำงานเพื่อควบคุมต้นทุนการผลิต ซึ่งในช่วง 5 เดือนแรกของปี 2019 พบว่า บางอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง

กับการส่งออกของ ไทย มีสัญญาณการปรับลดการผลิตและการจ้างงาน โดยเฉพาะการจ้างงานล่วงเวลา

สรุปได้ว่า ผลกระทบจากสงครามการค้าของจีน-สหรัฐฯ ต่อเศรษฐกิจไทย สามารถแบ่งได้เป็น 1) ด้านการค้า สินค้าไทยมีการส่งออกที่ชะลอตัวลงจากสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน รวมถึงภาคการผลิตของต่างชาติชะลอการสั่งซื้อหรือนำเข้าสินค้าทุนจากไทยที่เป็นสินค้าขั้นกลางที่มีห่วงโซ่การผลิตเกี่ยวข้องกับสินค้าส่งออกของจีน 2) ด้านการลงทุน จีนอาจมีการย้ายฐานการผลิตมาลงทุนในไทย ไทยมีการส่งออกสินค้าบางชนิด เพื่อทดแทนสินค้าจากจีนและสหรัฐฯ ที่มีภาชีนำเข้าต่อกันสูง และไทยอาจต้องเผชิญความเสี่ยงจากการทุ่มตลาดของจีนที่ส่งผลกระทบต่อผู้ผลิตภายในประเทศ รวมทั้งเสี่ยงต่อการถูกสหรัฐฯ กำหนดมาตรการกีดกันขึ้นภาษีสินค้าไทยที่เป็นฐานการผลิตให้กับจีน และ 3) ด้านอุตสาหกรรมและการจ้างงาน อุตสาหกรรมบางส่วนได้รับประโยชน์จากการย้ายฐานผลิต แต่หลายอุตสาหกรรมได้รับผลกระทบจากภาชีนำเข้า ทำให้คำสั่งซื้อลดลง และต้นทุนผลิตเพิ่มขึ้นนำไปสู่การจ้างงานที่ลดลง

สรุป

สงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีนเริ่มต้นในปี 2018 ภายใต้การบริหารของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ สืบเนื่องจากความไม่พอใจของสหรัฐฯ ต่อการขาดดุลการค้า การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา และความกังวลต่อนโยบาย Made in China 2025 ของจีน ซึ่งมุ่งพัฒนา 10 อุตสาหกรรมแห่งอนาคตโดยเน้นนวัตกรรม การพึ่งพาวัตถุดิบในประเทศ และการลดการพึ่งพาต่างประเทศ จีนผลักดันให้เกิดการผลิตสินค้าที่มีเทคโนโลยีขั้นสูงและมีคุณภาพภายใต้แผน 3 ระยะ (2016-2049) เพื่อเป็นมหาอำนาจอุตสาหกรรมโลก ในขณะเดียวกัน สหรัฐฯ ภายใต้แคมเปญ Make America Great Again และนโยบาย America First ได้ดำเนินมาตรการกีดกันทางการค้า เช่น การขึ้นภาษีสินค้าจีนถึงร้อยละ 45 การถอนตัวจากข้อตกลงระหว่างประเทศ และการควบคุมแรงงานต่างชาติ โดยมีเป้าหมายเพื่อปกป้องอุตสาหกรรมและแรงงานภายในประเทศ แม้ทั้งสองฝ่ายได้ลงนามข้อตกลงการค้าเฟส 1 ในปี 2019 เพื่อลดความตึงเครียด แต่สงครามการค้ายังดำเนินต่อเนื่อง หลังการเลือกตั้งปี 2020 ประธานาธิบดีโจไบเดนเน้นสร้างความร่วมมือกับพันธมิตรและส่งเสริมอุตสาหกรรมภายในประเทศ อย่างไรก็ตาม เมื่อทรัมป์กลับมาดำรงตำแหน่งอีกครั้งในปี 2024 นโยบายกีดกันจีนได้กลับมาอีกครั้ง พร้อมกับการตอบโต้จากจีนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสงครามการค้าจีน-สหรัฐฯ ได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจทั่วโลก ได้แก่ 1) ด้านการค้า จากการมีนโยบายขึ้นภาษีสินค้านำเข้าของสหรัฐฯ ต่อทุกประเทศในอัตราที่สูงขึ้น รวมถึงการที่จีนเพิ่มอัตราภาชีนำเข้าสินค้าจากสหรัฐฯ จะทำให้การกระจายสินค้าเกิดการเปลี่ยนแปลงหลายประเทศอาจต้องหาช่องทางใหม่เพื่อกระจายสินค้า 2) ด้านการลงทุน จากสถานการณ์ที่ตึงเครียดระหว่างสองประเทศ ทำให้

สถานการณ์ตลาดหุ้นผันผวน และมีแนวโน้มเข้าสู่สภาวะถดถอย และ 3) ด้านอุตสาหกรรมและการจ้างงาน จากการที่สถานการณ์ตลาดหุ้นหรือการลงทุนตกต่ำ อาจนำไปสู่การใช้มาตรการลดค่าใช้จ่ายของบริษัทที่เป็นแหล่งลงทุน จนเกิดการลดการจ้างพนักงานนำไปสู่อัตราการว่างงานที่สูงขึ้นในแต่ละประเทศ

สงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย ได้แก่ 1) ด้านการค้า สินค้าไทยมีการส่งออกที่ชะลอตัวลงจากสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน รวมถึงภาคการผลิตของต่างชาติชะลอการสั่งซื้อหรือนำเข้าสินค้าทุนจากไทยที่เป็นสินค้าขั้นกลางที่มีห่วงโซ่การผลิตเกี่ยวข้องกับสินค้าส่งออกของจีน 2) ด้านการลงทุน จีนอาจมีการย้ายฐานการผลิตมาลงทุนในไทย ไทยมีการส่งออกสินค้าบางชนิดเพื่อทดแทนสินค้าจากจีนและสหรัฐฯ ที่มีภาชีนำเข้าต่อกันสูง และไทยอาจต้องเผชิญความเสี่ยงจากการทุ่มตลาดของจีนที่ส่งผลต่อผู้ผลิตภายในประเทศ รวมทั้งเสี่ยงต่อการถูกสหรัฐฯ กำหนดมาตรการกีดกันขึ้น ภาชีสินค้าไทยที่เป็นฐานการผลิตให้กับจีน และ 3) ด้านอุตสาหกรรมและการจ้างงาน อุตสาหกรรมบางส่วนได้รับประโยชน์จากการย้ายฐานผลิต แต่หลายอุตสาหกรรมได้รับผลกระทบจากภาชีนำเข้า ทำให้คำสั่งซื้อลดลง และต้นทุนผลิตเพิ่มขึ้นนำไปสู่การจ้างงานที่ลดลง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษา สามารถสรุปข้อเสนอแนะสำหรับภาครัฐและภาคเอกชนได้ดังนี้

ด้านภาครัฐ

1. ควรเร่งออกมาตรการส่งเสริมการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในอุตสาหกรรมเป้าหมาย ได้แก่ อิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์ไฟฟ้า และยางพารา ผ่านการสร้างแรงจูงใจในด้านภาษีและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีศักยภาพดึงดูดนักลงทุน และพร้อมต่อการรองรับการย้ายฐานการผลิต

2. ควบคุมตรวจสอบการย้ายฐานการผลิตของจีนที่อาจส่งผลให้สหรัฐฯ อเมริกามีมาตรการกีดกันสินค้าจากไทยที่เป็นฐานการผลิตของจีน นอกจากนี้ ควรเร่งเจรจาและกระชับความตกลงการค้าเสรีกับตลาดใหม่ เพื่อลดการพึ่งพาสหรัฐฯ และจีนมากเกินไป เช่น ตะวันออกกลาง เอเชียใต้ แอฟริกา ที่มีความต้องการบริโภคขยายตัว รวมถึงออกมาตรการป้องกันการทุ่มตลาดจีนที่อาจไหลเข้าประเทศในอัตราที่สูงขึ้นและหาวิธีการสนับสนุนผู้ประกอบการไทยให้ได้รับโอกาสในการพัฒนาธุรกิจให้เติบโต ทั้งในลักษณะการออกแบบนโยบายดึงดูดการบริโภคจากภายในประเทศ และการหาช่องทางส่งออกสินค้าไปยังกลุ่มประเทศคู่ค้าใหม่

ด้านภาคเอกชน

1. ผู้ประกอบการควรเร่งยกระดับมาตรฐานสินค้าและสร้างมูลค่าเพิ่ม เพื่อลดความเสี่ยงจากการทุ่มตลาดของจีน ควบคู่กับการกระจายตลาดการส่งออกไปยังภูมิภาคอื่น เช่น ตะวันออกกลาง เอเชียใต้ และแอฟริกา เพื่อลดการพึ่งพาคู่ค้าหลักอย่างสหรัฐฯ และจีน ตลอดจนติดตามนโยบายของภาครัฐที่

กฤตชัย ชุ่มแสง, วรรณยู เห่งาโพธิ์, และมนัสนันท์ ชูตินันท์

สนับสนุนผู้ประกอบการภายในประเทศ การเจรจาการค้าระหว่างประเทศของภาครัฐ เพื่อให้ได้รับโอกาสในการสนับสนุนการค้าและรู้เท่าทันข่าวสารสถานการณ์การค้าระหว่างประเทศ เพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับมาตรการต่าง ๆ ในอนาคต

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กระทรวงพาณิชย์. (2567). รายงานการค้าระหว่างประเทศของไทย ประจำปี 2567.

<https://km.fti.or.th/wp-content/uploads/2025/03>

กองวิจัยเศรษฐกิจอุตสาหกรรม. (2565). การยกเลิกภาษีสินค้านำเข้าระหว่างสหรัฐฯ และจีนและผลกระทบต่ออุตสาหกรรมไทย. สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม.

https://www.oie.go.th/assets/portals/1/fileups/2/files/ArticlesAnalysis/tax_cancellation_goods_between_theUSandChina.pdf

บริษัท ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน). (2568). 3 โอกาสทองของไทยที่อาจได้รับจากสงครามการค้าสหรัฐฯ กับจีน. <https://www.scb.co.th/th/personal-banking/stories/business-maker/3-thailand-opportunity-from-usa-china-trade-war.html>

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2562). รายงานนโยบายการเงิน.

https://www.bot.or.th/content/dam/bot/documents/th/our-roles/monetary-policy/mpcpublication/monetary-policy-report/mpr-box/MPR_2562_Q2_BOX1.pdf

สุขใจ ว่องไวศิริวัฒน์, สุพริศร์ สุวรรณิก, & ชนม์นิธิศ ไชยสิงห์ทอง. (2563, 29 ตุลาคม). สหรัฐฯ VS จีน: สองมหาอำนาจ หนึ่งจุดเปลี่ยนสำคัญ และสิ่งที่ไทยควรทำ. ธนาคารแห่งประเทศไทย.

https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/articles-and-publications/articles/Article_29Oct2020.html

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์. (2567). ผลกระทบสงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน รอบใหม่. กระทรวงพาณิชย์.

<https://share.google/nMNzeczYzFctmRFzg>

BBC News ไทย. (2568, 8 เมษายน). นโยบายภาษีทรัมป์ปิดล้อมตลาดหุ้นทั่วโลกยับ สิ่งนี้ส่งผลต่อทุกคนอย่างไร แล้วเศรษฐกิจจะเข้าสู่ภาวะถดถอยจริงไหม?

<https://www.bbc.com/thai/articles/c78jee3plngo>

BBC News ไทย. (2568a, 9 เมษายน). สงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ-จีน ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลก?

<https://www.bbc.com/thai/articles/c39jjldl4rgo>

ภาษาอังกฤษ

Bekkers, E., & Schroeter, S. (2020). *An economic analysis of the US-China trade conflict*

(Working Paper No. ERSD-2020-04). Economic Research and Statistics Division, World Trade Organization.

https://www.wto.org/english/res_e/reser_e/ersd202004_e.htm

Tang, H. (2022). The US-China trade war: Causes and effects. *BCP Business & Management*, 23, 770–778. <https://doi.org/10.54691/bcpbm.v23i.1439>

Onyusheva, I., Khamboocha, R., & Muangmutcha, N. (2020). The US-China trade war and its impact on Thailand's economy. *The Euraseans: Journal on Global Socio-Economic Dynamics*, 2(21), 17–32. [https://doi.org/10.35678/2539-5645.2\(21\).2020.17-32](https://doi.org/10.35678/2539-5645.2(21).2020.17-32)

Reuters. (2020, January 15). *Timeline: Key dates in the U.S.-China trade war*.

<https://www.reuters.com/article/business/timeline-key-dates-in-the-us-china-trade-war-idUSKBN1ZE1AA/>